

Bijbelstudie

Zorg, een bijbels product?

Gijs Zomer

Op bezoek in het verpleeghuis. Mijn broeder is lichamelijk beperkt. Maar ik ben niet gek, zegt hij. Hij krijgt onze kerkdiensten op dvd. Maar wie stopt deze in het apparaat? Zelf kan hij niet meer dan het apparaat aan- en uitzetten. Er is hier niet altijd een helper, zegt hij, maar ach, dan bekijk ik de oude dvd gewoon nog een keer. Hij lacht: ‘Ik mis mijn kortetermijngheugen, uw oude preek is voor mij elke keer nieuw.’ Ik bracht hem naar de eetzaal waar tien anderen – met een grote servet om de hals – geduldig zaten te wachten. Het eten stond klaar. Gelukkig nog met de deksel op het bord. Het moet wel een tijdje warm blijven. Ieder op zijn beurt.

Er is een ziekenhuis in het nieuws. Het wil het liefste ziekenhuis van ons land zijn. Al te veel aandacht voor techniek en efficiëntie heeft negatieve gevolgen gehad voor de aandacht voor de patiënt. We gaan voor ‘menslievende zorg’, zei de directeur. Mijn vrouw moest wat zuchten. Zij werkt als radiologisch laborante in ons ziekenhuis en zegt: ‘Hoe wij soms over de patiënten spreken... Er zitten nog drie magen in de wachtkamer!’

In datzelfde ziekenhuis bezocht ik kortgeleden een zuster die daags na een heupoperatie diezelfde heup opnieuw brak. Haar pijnklacht werd genegeerd. Dat hoort erbij, werd haar gezegd, en ze moest maar flink oefenen. Vlak voor ze naar huis mocht – want ze was toch weer gemobiliseerd!? – vroeg ze om een foto. En die wees de breuk uit. Zonder excuus werd ze opnieuw in behandeling genomen.

De schoot van Abraham

Er zijn ook goede verhalen! Ik kijk met bewondering naar de zorg. Hard werken voor weinig geld. Maar over de zorg gaan veel zorgelijke verhalen. Kijk er niet van op. Zo is het sinds die mooie mens, door God gemaakt als een zorgzame mens – de helper! –, een autonoom en liberaal individu is geworden. Hij claimt zijn recht op zorg, en wel zorg-op-maat. En wie geld en een beetje mazzel heeft, zal de nodige zorg ook wel krijgen. Maar, Kaïn sloeg Abel dood, en Lamech maakte het nog bonter. Zijn gebral zette de toon voor een wereld waarin de zorg een zorgelijke zaak zal zijn, geploeter tussen dorens en distels. O, er zullen tijden zijn waarin men veel zorgmiddelen heeft. En waarin men zelfs iets weet te doen aan menslievende zorg.

Ik zit bij een zuster. Ze heeft kanker. Ze roemt haar dokter. Zo’n lief mens, zegt ze. Altijd aandacht voor me, ze slaat wel eens de arm om mijn schouder! Ik ken ze: de verpleegster die even op de rand van je bed komt zitten... Maar weet u, dat is mij in mijn opleiding verboden. Dat kan niet in deze zondige wereld, volgens mijn hoogleraar! Pas op voor ongelukken. Houd de deur van je spreekkamer op een kier, en laat je vrouw de gang stofzuigen als je bezoek hebt! Dat is eigenlijk verschrikkelijk. Je snakt soms naar die arm of meer dan dat: een schoot. Zoals de schoot van Abraham. Dát is zorg, die schoot van Abraham die ons wacht als we sterven gaan en de engelen zich opmaken om ons naar de hemel te dragen, zoals de Heer vertelt in het verhaal van de arme Lazarus en de rijke man.

De arme Lazarus wordt op de stoep van het huis van de rijke gelegd. Maar de rijke ziet hem niet. Hij ziet alleen zichzelf: in purperen gewaden en fijn linnen. De autonome, liberale, egocentrische mens.

De goede herder

Weet u, dat is de oude mens. En, deze is met Christus gekruisigd, zegt de Bijbel. Ja, en de nieuwe mens, de – weer – zorgzame mens, de helper, je zorgmaat, is met Christus opgestaan. Dus is zorg – bijbels gezien – een product. Product van... Pasen. Onze Heer die in onze wereld kwam en zag hoe de schapen werden opgejaagd, omdat er geen goede herders zijn. En toen stelde Hij Zichzelf voor als de goede herder. Eén die heus zorgt voor zijn schapen. En zie hoe Hij het doet. Zijn aandacht voor mensen, zijn oog voor jou. Kijken! Dat hoort bij *menslievende zorg*. Zie je de *ziekte* of de *zieke*. Even een bandje plakken, zei een chirurg aan het bed van de patiënt die zich zorgen maakte over de verstopping in zijn kransslagader. Hoe anders is onze heiland. Neem het prachtverhaal van het bezoek van onze Heer aan Betesda in Johannes 5. Dat bad waar vele uitbehandelde zieken lagen te wachten op de goddelijke beweging van het water. Daar is iemand – al achtendertig jaar ziek – hij heeft geen mens om hem te helpen. Hém ziet Jezus liggen!

1 Daarna was er een feest der Joden en Jezus ging op naar Jeruzalem. 2 Nu is er te Jeruzalem bij de Schaapspoort een bad, dat in het Hebreeuws de bijnaam Betesda draagt, met vijf zuilengangen. 3 Daarin lag een menigte zieken, blinden, verlamden en verschrompelden, [die wachtten op de beweging van het water. 4 Want van tijd tot tijd daalde een engel des Heren neder in het bad; dan bewoog het water; wie er dan het eerst in kwam na de beweging van het water, werd gezond, wat voor ziekte hij ook had.] 5 En daar was een man, die reeds achtendertig jaar lang ziek geweest was. 6 Hem zag Jezus liggen en daar Hij wist, dat hij daar reeds lange tijd was, zeide Hij tot hem: Wilt gij gezond worden? 7 De zieke antwoordde Hem: Here, ik heb geen mens om mij, zodra er beweging komt in het water, in het bad te werpen; en terwijl ik onderweg ben, daalt een ander vóór mij af. 8 Jezus zeide tot hem: Sta op, neem uw matras op en wandel. 9 En terstond werd de man gezond en nam zijn matras op en ging zijns weegs (Joh. 5:1-9, NBG '51).

Herder Jezus, de belofte van Ezechiël 34, waar God het arme volk ontdekt aan kwade herders, die zich niet om de dieren bekommeren. En dan zegt de Heer dat Hij zélf naar de schapen zal omzien: 'Ik zal naar verdwaalde dieren op zoek gaan, verjaagde dieren terughalen, gewonde dieren verbinden, zieke dieren gezond maken (...) Ik zal ze weiden zoals het moet' (16). 'Ik zal een andere herder over ze aanstellen, een die ze wél zal weiden' (23). Ik ben deze goede herder, zegt Jezus. En de goede herder zet zijn leven in voor de schapen. Dat maakt deze herder waar. Aan het kruis.

Vlak daarvoor heeft Hij Zich in de kring van zijn leerlingen laten zien als de nieuwe zorgzame mens. Ik denk aan het avondmaal van Lucas 22. Toen de leerlingen ruzieden met elkaar wie toch wel de belangrijkste was. En dan gaat de Heer staan: 'Ik ben in jullie midden als iemand die dient' (27b).

En reeds aan het kruis realiseert Christus de nieuwe zorg. Hij ziet zijn moeder en de leerling Johannes staan. Hij verwijst hen naar elkaar: '... zeide Hij tot zijn moeder: "Vrouw, zie, uw zoon." Daarna zeide Hij tot de discipel: "Zie, uw moeder." En van dat uur af nam de discipel haar bij zich in huis' (Joh. 19:26, 27, NBG '51). Na zijn opstanding laat de Heer de leerlingen weten: Ik ga jullie voor naar Galilea. Zo spreekt de herder! En als Hij hen daar weer ontmoet (Joh. 21) neemt Hij Petrus apart. Hij vraagt hem of hij van de Heer houdt. En als Petrus dat bevestigt, draagt Jezus hem op om zijn schapen te hoeden. Later heeft Hebr. 13:20 het over onze Heer Jezus, de machtige herder van de schapen.

God heeft Hem door het bloed van het eeuwige verbond weggeleid uit de wereld. Deze wereld die zo belast is: er is weinig ruimte voor menslievende zorg. Nota bene, dit paasproduct, dit vrólijke bedrijf, waarover Paulus in Romeinen 12 zegt: wie zorg verleent doe

dat blijmoedig. Moeilijk in deze wereld. Typisch voor het koninkrijk van onze Heer. Is dat iets van straks? Ken je reeds – om zo te zeggen – de zorginstelling van dat koninkrijk? Dat is de kerk, de gemeente. Zoals 1 Korintiërs 12 die uittekt als het lichaam van ons hoofd Christus, en alle leden van dat lichaam moeten elkaar met dezelfde zorg omringen (25). Menslievende zorg, dat mag je verwachten van Christus' gemeente. Daar zegt God: draag elkaars lasten en heb oog voor elkaar!

Oog voor elkaar

Kijken in de kerk, dat is belangrijk. Of we het dan heus zien? Is dan de gemeente 'de liefste gemeenschap'? Wij nieuwe mensen zijn 'tweemensen', leerde ik op de catechisatie: ook de oude mens is nog levend in ons. Kijken moeten we leren. Van onze Heer. Zie elkaar in het gelaat van Christus. Neem een voorbeeld aan de engelen, die hemelse zorgverleners. Ik denk aan Matteüs 18, waar de Heer Jezus vertelt wat engelen voor kinderen doen: 'Waak ervoor ook maar een van deze geringen te verachten. Want Ik zeg jullie: hun engelen in de hemel zien onophoudelijk het gelaat van mijn hemelse Vader' (10). Zo kijken naar elkaar. Kijk altijd eerst omhoog. Het moet van God komen, uit de wereld van Vader. En... dan moeten we het ook wel van Hem laten komen. Hier heb ik nog wel mijn zorg. Met waardering voor alle huidige aandacht voor het pastoraat, maar gaat dat wel goed in onze kerken? Neem nu de neiging om de ambtsdrager op afstand te zetten en voor het echte werk specialisten in te huren om met elkaar in zogenaamde miniwijken het gewone pastoraat te doen. Dat gaat niet overal goed. Een zuster belt haar dominee: 'Mijn man moet naar het ziekenhuis.' 'Is de situatie levensbedreigend?' vraagt hij. 'Nee,' zegt zij. 'Ik stuur wel een van mijn kornuiten,' antwoordt de dominee. En dat blijkt dan een ouderling te zijn. Die komt, maar is kritisch. Feitelijk is dit een geval voor het onderlinge pastoraat, vindt hij.

De zorgzame gemeente

De pastorale zorg in de gemeente mag geen zorgelijke zaak zijn. Laat toch de zorgzame gemeente een stad op de berg, een licht op de kandelaar zijn, want de Heer van de kerk wil zorgverlener van de wereld zijn.

Verwerking

1 Bijbelstudie Ezechiël 34

Vijfvragenmethode

Beantwoord op een vel papier voor jezelf de volgende vragen:

- 1 Wat zegt dit hoofdstuk over God de Vader en/of de Zoon en/of de heilige Geest?
- 2 Welke waarschuwing komt erin naar voren, ook voor jou?
- 3 Welke belofte wordt hier gegeven, ook voor jou?
- 4 Welk gedeelte spreekt jezelf het meest aan?
- 5 Welk onderdeel kun je gebruiken voor het gebed?

Wissel in kleine groepjes de antwoorden uit. Bespreek hierbij onderstaande vraag:

Hoe laten we elkaar voelen dat God de hulpverlener is

2 Ziekenzalving

Jakobus 5 :13-15

Geef een kopie van deze tekst en laat ieder die voor zichzelf lezen en met behulp van tekens aangeven wat hij/zij ervan vindt:

- Een ? als iets onduidelijk is: je begrijpt het niet.

- Een ! als er een lichtje gaat branden: nu begrijp je het!
- Een → als een gedeelte je raakt.
- Onderstreep wat volgens jou de kern van deze verzen is.
- Bespreek in kleine groepjes punt voor punt waar tekens geplaatst zijn.
- Bespreek ook het onderstreepte.

Laat een paar mensen een kleine samenvatting maken van verschillende uitleggingen van deze tekst.

3 Pastoraat

Schrijf op een bord/vel papier het woord *pastoraat*.

Schrijf gedachten, opmerkingen vanuit de groep over pastoraat hieromheen.

Rangschik de opmerkingen en formuleer onderstaande zinnen:

- Pastoraat is...
Pastorale zorg is...
- Bekijk de pastorale zorg in jouw gemeente.
 - Noem positieve en negatieve kanten van de organisatie van het pastoraat in jouw gemeente.
 - Probeer dit op een bord of vel papier zichtbaar te maken.
 - Probeer concrete oplossingen te bedenken voor knelpunten in de pastorale organisatie.
- Hoe denk je over het onderlinge pastoraat? Wat verwacht je van ouderlingen en diakenen hierin? Wat denk je van het aanstellen van pastoraal werkers?

Bespreek deze vraag in kleine groepjes (2 à 3 personen).

Wissel de antwoorden van de groepjes met elkaar uit.

4 Dienen

‘Ik ben in jullie midden als iemand die dient’ (Luc. 22:27b).

Hoe volg je Jezus hierin? Wat vind je moeilijk daarbij?

- Laat ieder voor zichzelf eerst een reactie opschrijven.
- Bespreek dit vervolgens met elkaar in kleine groepjes (3-4 personen).
- Bid met elkaar om moed om te dienen (1 Tim. 4:10).

Zie ook de uitwerking van de bespreking van het thema op de

Bondsdag op www.bijbelstudiebond.nl.

Literatuur

Ds. Jan Blok, Bitterzoet. Een handreiking voor zieken en hun omgeving, Plateau Barneveld, 2006.

Ds. C.G. Bos, De bejaarde: ons een zorg! Over bejaard worden en bejaard zijn, Oosterbaan & Le Cointre Goes, 1988.

J. van Bruggen, Het leven is de moeite waard. Pastorale handreiking voor verplegenden, De Vuurbaak Groningen, 1972.

Inge van Nistelrooy, Basisboek Zorgethiek, Abdij van Berne Heeswijk, 2008.

Thijs Tromp (red.), Minder hard – meer hart!, Reliëf Utrecht, 2006.

Ds. G. Zomer Jzn., Geef me maar een kus, Woord & Wereld Bedum, 2008.

Zie ook de website van Reliëf (www.relief.nl), de christelijke vereniging van zorgaanbieders.